

СВЯЩЕННА КОНГРЕГАЦІЯ У СПРАВАХ ДОКТРИНИ ВІРИ

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО СКОЄННЯ АБОРТУ

18 листопада 1974

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО СКОЄННЯ АБОРТУ¹

1. Проблема переривання вагітності і можливої лібералізації законів у цій ділянці стала майже всюди предметом гострих дискусій. Такі дискусії не були б такими важливими, якби мова не йшла про людське життя, яке, як першорядну цінність, слід безумовно захищати і підтримувати. Всі це розуміють, хоч багато хто старається знайти причини, щоб, всупереч очевидності факту (цінності людського життя), пропагувати застосування абортів. Можна лише дивуватися одночасному ростові загальних протестів проти смертної кари і будь-яких форм війни, і водночас – відстоюванню лібералізації [законодавства щодо] абортівних практик, як в цілому так і в рамках більш ширшого захисту. Церква також не може обійти цю проблему мовчанням, бо обов'язок охороняти людину перед усім, що може знищити або принизити її гідність, входить у сферу покликання Церкви. Оскільки Син Божий став людиною, так і кожен з нас через спільність у людській природі є вже Його братом чи сестрою та покликаний стати християнином, щоб отримати від Нього спасіння.

2. В багатьох країнах влада, що чинить опір лібералізації законів про переривання вагітності, зазнає шаленого тиску, спрямованого на те, щоб такий закон прийняти. Вважається, що це не буде насиллям над чиеюсь совістю, оскільки за кожним залишено свободу вибору, щоб чинити згідно власних переконань, а також заборонено нав'язувати комусь чужу волю. З “ідеологічного плюралізму” як природний результат виступає вимога етичного плюралізму. Тим часом існує велика різниця між одним і другим, бо вчинки впливають на інтереси інших людей набагато успішніше, ніж пропаганда самих лише поглядів. Більше того нікому під жодним приводом не дозволено вимагати свободи поглядів як привід, щоб могли зазіхати на права інших, а особливо – на право на життя.

3. Численні християни, зокрема лікарі, політики, визначні державні діячі, а також товариства батьків і матерів, рішуче протестували проти цієї пропагандистської кампанії. Передусім численні єпископські конференції, як також і поодинокі владики вважали за потрібне при цій нагоді недвозначно донести до вірних традиційну науку Церкви[1]. З вражаючою одноголосністю їхні документи чудово наголошують на необхідності шанобливого ставлення до життя людини, яка крім того може бути християнином. Однак часто траплялося, що деякі із цих документів були зустрінуті зі стриманістю, а навіть з ворожнечею.

4. Свята Конгрегація у Справах Віри, відповідно до свого обов'язку розповсюджувати і оберігати віру і звичаї вселенської Церкви[2], пропонує всім вірним пригадати головні

---

¹ Переклад оо. Василіан в Римі (доопрацював Ігор Леньо)

принципи цієї науки. Таким чином, віддзеркалюючи єдність Церкви, даний документ лише підтвердить все те, що вже успішно здійснили в цій справі єпископи, силою авторитету Святого Престолу. Також маємо надію, що всі вірні, включаючи тих, що вагаються між різними поглядами і новими віяннями, виразно зрозуміють, що мова не йде про погляди, які протиставляються іншим поглядам, а про передавання вірним традиційної науки найвищим Вчительським урядом Церкви, який навчає про норми моралі у світлі (християнської) віри[3]. Тому зрозуміло, що ця Декларація накладає серйозне зобов'язання (послуху) для сумління вірних[4]. Дай Боже, щоб через неї збагатилися знанням і всі люди на світі, які прагнуть щирим серцем “творити правду” (*Іс 3:21*).

5. “Бо Бог не створив смерть, ані не радіє з погибелі живучих” (*Муд 1:13*). Безсумнівно Бог створив живі істоти, яким дано прожити лише певний час, не можна виключати фізичну смерть з життя тілесних істот. Адже життя є тим, що наперед задумане, а всі речі в земному світі були створені з думкою про людину, яка є образом Божим і вінцем слави Божого творіння (пор. *Бут 1:26-28*). На людському рівні саме “через заздрість диявола смерть увійшла у світ” (*Муд 2:24*). Будучи введеною у світ через гріх, смерть залишається з ним пов'язаною – вона є водночас його знаком і результатом. Проте їй не належить остаточна перемога. Бо ж Христос-Господь, стверджуючи віру у воскресіння, проголошує в Євангелії: “Бог є [Богом] не мертвих, але живих” (*Мт 22:32*). І що смерть, як і гріх, будуть переможені воскресінням у Христі (пор. *1 Кор 15:20-27*). Таким чином розуміємо, що людське життя, навіть на цій землі, – є дорогоцінним. Життя, влите Творцем[5], Ним же самим береться назад (пор. *Бут 2:7; Муд 15:11*). Воно залишається під його опікою: кров людська волає до Нього (пор. *Бут 4:10*) і Він вимагає звіту за нього, “бо на образ Божий створено людину” (*Бут 9:5-6*). Заповідь Бога є виразною: “Не вбиватимеш!” (*Вих 20:13*). Життя — це дар, але одночасно і відповідальність: людина отримує його як “талант”(пор. *Мт 25:14-30*), тому його треба належно вживати. Щоб життя могло приносити плід, людині пропонується багато завдань в цьому світі, від яких їй не слід ухилятися. Однак важливішим є те, що саме християнин глибоко усвідомлює: вічне життя залежить від того, що він з допомогою Божої ласки вчинить зі своїм земним життям.

6. Церква завжди традиційно навчала, що людське життя необхідно оберігати від самого початку і сприяти йому на різних етапах розвитку. Тому Церква протягом перших сторіч, спротивившись звичаям греко-римського світу, підкреслювала наявність великої різниці між греко-римськими і християнськими звичаями.

У творі *Дідахе* виразно стверджується: “Не вбивай дитини в утробі, ані тієї, що вже народилася”[6]. Атенагор наголошує, що християни вважають таких матерів, які приймають

ліки з метою викликати аборт, убивцями. Він також засуджує убивців дітей, зокрема і таких, що ще перебувають у материнському лоні, “де вони вже є предметом опіки Божого провидіння”. Натомість Тертуліан пише про це не завжди однозначно, однак виразно стверджує суттєвий принцип: “Запобігання народженню є передбачуваним убивством. І немає різниці, чи хтось відбирає життя у вже новонародженого, чи в того, що має народитися. Бо той, хто буде людиною [з моменту народження], є вже нею [в лоні матері]”[8].

7. Впродовж історії Отці Церкви, її Пастирі й Учителі навчали цього, а різниця думок щодо моменту, в який душа єднається з тілом, ніколи не захитала переконання про недозволеність практики абортів. Щоправда, в середньовіччі, внаслідок загального переконання, що душа появляється в плоді щойно через кілька тижнів, існувала різниця в оцінюванні такого гріха і серйозності самих каральних санкцій. Тому навіть поважні автори приймали досить м'яке трактування випадків, пов'язаних з першими тижнями вагітності, однак в оцінках були суворі, коли йшлося про пізніший період вагітності. Однак усі в той час були згодні, що переривання вагітності, навіть у перших її днях, є важким гріхом. Цей осуд був одноголосним. З багатьох документів, що торкаються цього факту, варто згадати хоч би деякі.

1-й Синод у Майнці 847 року наново підтвердив карні санкції за переривання вагітності, які вже були встановлені попередніми синодами, і постановив, що найсуворіша покута має бути покладена на жінок, які “усувають плід, зачатий в їх лоні”[9]. У Декреті Граціана цитуються такі слова папи Стефана V: “Той, хто позбавляє життя через аборт ще ненароджену дитину, є убивцею”[10]. Святий Тома, Вчитель вселенської Церкви, говорить, що знищення плоду — це важкий гріх проти природного закону[11].

У період Відродження папа Сикст V із найбільшою суворістю засуджує переривання вагітності. Століттям пізніше папа Інокентій XI відкидає пропозиції деяких слабих каноністів, які намагалися оправдати переривання вагітності до моменту, в який, на думку декого, відбувається духовне одушевлення нової людини[13].

І в наш час Римські Папи проголошували з найбільшою ясністю цю ж саму науку. Папа Пій XI однозначно відповів на найсерйозніші закиди[14]. Папа Пій XII рішуче відкинув усякий прямий аборт, тобто заплановане знищення плоду, яке виступає як мета, чи як засіб[15]. Папа Іван XXIII, посилаючись на вчення Отців Церкви, однозначно висловився про священний характер людського життя, зокрема, коли воно “від самого початку потребує діяння Бога Творця”[16].

Зовсім недавно II-й Ватиканський собор, очолюваний папою Павлом VI, дуже суворо засудив знищення плоду: “Потрібно з найбільшою дбайливістю охороняти життя від його зачаття. Нищення плоду, як і дітовбивство є жахливим злочином”[17]. Також папа Павло VI, який часто торкався при різних нагодах цієї теми, не боявся заявляти, що вчення Церкви стосовно цієї проблеми “не змінилося і є незмінним”[18].

8. Шанобливе ставлення до людського життя є обов’язком не тільки для християн. Цього вимагає людський розум, коли застановляється над тим, ким є людська особа і ким вона покликана бути. Людина в силу своєї раціональної природи є особовою істотою, яка спроможна посідати себе саму, застановлятися над своїм буттям, і визначати власні вчинки. Отже вона – вільна і може вирішувати свою долю. Людина - господар свого життя або може ним стати, тому що постійно вдосконалюється, маючи для цього відповідні засоби. У цьому полягає її завдання. Людська душа, безпосередньо створена Богом, є духовною, а отже – безсмертною. Тому-то звернена до Бога, лише в ньому вона досягає своє сповнення. Людина, однак, живе у спільноті собі подібних людей і плакається міжособовим спілкуванням з ними в рамках суспільного середовища. Перед обличчям цілого суспільства і поодиноких людей, кожна особа має право бути собою, має право на життя і різні блага. Це вимога суворої справедливості стосовно всіх людей.

9. Однак людську особу не можна звести лише до її земного життя. Зокрема тому, що вона посідає вищий рівень життя, яке є більш глибинним і безконечним. Тілесне життя треба визнати як добро, і умову всіх інших благ на землі. Проте існують вищі блага, задля яких допустимо, а навіть і необхідно бути готовим до ризику втрати життя. У людському суспільстві спільне добро становить мету, якій кожна особа повинна служити і підпорядковувати власні інтереси. Проте, воно є не найвищою метою, а тому під тим оглядом обов’язком суспільства є служіння людині, оскільки вона може досягнути призначену для неї найвищу мету лише в Господі. Вона може бути цілковито підпорядкованою лише Богові, через те ніколи не буде прийнятним ставлення до людини – як до звичайного знаряддя, яким би міг хтось скористатися для досягнення якоїсь вищої мети.

10. Щодо взаємних прав і обов’язків особи і суспільства, то справою морального повчання – є просвітити совість людини, а до сфери державного законодавства належить точне визначення і впорядкування зовнішньої людської поведінки. Існує, однак, цілий ряд прав, які суспільство не може само від себе надавати, оскільки вони за фактом свого виникнення випереджують суспільство, покликане захищати і забезпечувати їх виконання. Наша епоха гордиться чітким формулюванням більшої частини цих прав, які сьогодні називаємо “правами людини”.

11. Першим і основним правом людини – є право на життя. Хоч людина має також інші блага, серед яких є і цінніші, однак право на життя є фундаментальним і служить підставою всіх благ. Тому в першу чергу потрібно захистити саме це право. Визнане право на життя за одними і відмова в ньому іншим у ніякій формі і в жоден спосіб не належить до компетенції жодного суспільства і жодної влади. Будь-яка дискримінація в цьому питанні: расова, статева, чи релігійна — завжди злочинна. Бо право на життя не впливає з чийогось визнання, але його випереджає, вимагає для себе визнання, а коли його заперечують, чиниться серйозна несправедливість.

12. Рівнож неможливо оправдати будь-яку дискримінацію цього права на підставі співвідношення його із різними періодами людського життя, подібно як і жодну іншу дискримінацію. Право на життя повністю належить навіть найслабшій літній людині, не втрачає його і невиліковно хвора людина. Так само слід обережати право на життя як щойно новонародженої дитини, так і вже зрілої людини. Безсумнівно, кожне людське життя вимагає пошанування вже від моменту зачаття. З моменту запліднення яйцеклітини починається нове життя, яке не є ні життям матері, ні батька, а тільки нової людини з її власним розвитком. Воно ніколи не стало би людським життям, якби таким не було від початку.

13. Сучасна наука генетика ясно підтверджує все те, що завжди було очевидним, незалежно від дискусій про момент одушевлення[19]. Вона вказала на те, що вже з першої миті закладено, якою буде ця жива істота: людиною, індивідумом з усіма притаманними йому ознаками, які уже до кінця визначені. Вже від моменту запліднення розпочинається біг життя кожної людини, всі здібності якої вимагають часу, навіть доволі тривалого, щоб розвинути і бути готовими до діяльності. Слід при цьому зауважити, що наука на сучасному етапі розвитку не дає жодного істотного аргументу тим, хто захищає аборти. Крім того до компетенції біологічних наук не входить виносити певні судження з питань, які носять виразно філософський і моральний характер, зокрема такі як: момент зародження людської особи, чи законність переривання вагітності. З моральної точки зору є певним, що, навіть при наявності сумнівів щодо того чи плід зачаття є вже людською особою, є об'єктивно важким гріхом наважуватися вчинити вбивство. “Той, хто має стати людиною, безперечно є вже нею від початку”[20].

14. Закон Божий, а також сам людський розум виключають будь-яке право на безпосереднє вбивство невинної людини. Однак, якби причини, якими оправдується переривання вагітності, були завжди відверто злісними і безвартісними, то ця проблема не була б такою драматичною. Її серйозність виринає з того, що в деяких випадках, і, можливо, у значній кількості випадків, коли заперечується право на переривання вагітності, ставляться

під загрозу важливі цінності, яким навіть надається пріоритет. Ми не заперечуємо цих дуже важких ситуацій. Це можуть бути серйозні питання, пов'язані із здоров'ям, а іноді із життям і смертю. Це можуть бути питання, коли новонароджена дитина буде тягарем, зокрема, якщо є вагомі підстави стверджувати, що вона народиться калікою чи з відхиленнями. Також це може стосуватися того, що в деяких верствах суспільства велике значення надається почуттям честі і безчестя, страхові втрати громадських прав і суспільного становища тощо. Однак треба сказати, що жодна з цих причин не дає права маніпулювати життям іншої людини, навіть щойно зачатої. Навіть беручи до уваги майбутні нещастя дитини, ніхто – ні батько, ні мати – не можуть від її імені, навіть якщо вона ще є на ембріональній стадії розвитку, вибирати смерть чи життя. Сама дитина, ставши дорослою, ніколи не матиме права на самогубство, тим більше її батьки не можуть вибрати смерть для своєї дитини, яка ще не є спроможна сама зробити свій вибір. Людське життя є настільки фундаментальною цінністю, що її не можна вимірювати навіть дуже серйозними невигодами[21].

15. Коли рух за емансипацію жінки, ставлячи за мету звільнення жінки від усяких форм дискримінації, є, безсумнівно, обґрунтованим[22], хоча у цьому напрямку в рамках різних культурних середовищ ще слід багато чого зробити. Проте нікому не під силу змінити природу. Ні жінки, ні чоловіки не повинні ухилятися від обов'язків, які наклала на них сама природа. Як також усяка публічно загально визнана свобода завжди обмежується правами інших людей.

16. Подібно слід відреагувати на вимоги сексуальної свободи. Якщо під цим поняттям розуміють опановування інстинктивних поривів з допомогою розуму і автентичної любові, зовсім не нехтуючи доступною насолодою, а визнаючи за нею належне їй місце, то у цій сфері саме це є автентичною свободою. Не має підстав виступати проти неї. Проте вияв цієї свободи мав би не порушувати принципу справедливості. Навпаки, якщо під цим слід розуміти, що чоловіки і жінки є “вільними” шукати сексуальної насолоди аж до повного задоволення, нехтуючи при цьому будь-яким законом та істотною й необхідною спрямованістю статевого життя до плідності[23], тоді така ідея [сексуальної свободи] не має нічого спільного із Християнством. Така поведінка не гідна людини. У будь-якому випадку це не дає права самочинно розпоряджатися чиймсь життям, навіть якщо це ще ембріон, чи придушувати його тільки тому, що воно накладає важкий тягар відповідальності.

17. Науковий прогрес є відкритий до розвитку у галузі нових технологій, які дають можливість для делікатних втручань, наслідки яких можуть виявитися доволі серйозними: як в добру, так і в погану сторону. Досягнення людського генія самі по собі є дуже захоплюючими, проте ці нові технології не можуть бути застосовуваними незалежно від

моральних критеріїв, оскільки вони існують лише заради людини, а тому – повинні шанувати кінцеву ціль її призначення. Подібно, як не можна вживати ядерну енергію з будь-якою ціллю, так і не можна маніпулювати людським життям в будь-якому напрямі. Технології повинні бути на службі у людини з метою забезпечення функціонування природних людських здібностей, а також – щоб запобігати хворобам чи їх лікувати, і сприяти розвитку людини. Проте такий розвиток техніки чимраз більше полегшує виконання раннього аборту, однак моральна оцінка [аборту] за цих обставин залишається незмінною.

18. Добре знаємо, наскільки серйозною є проблема регуляції народжень для деяких родин, а навіть цілих держав. Саме тому останній Ватиканський собор, а згодом папська енцикліка “*Humanae Vitae*” від 25 липня 1968 року говорять про “відповідальне батьківство”[24]. Ми хочемо знову наголосити на тому, що вже було сказано в Соборовій конституції “*Gaudium et spes*” і в енцикліці “*Populorum progressio*” та інших папських документах, що ніколи під жодним приводом не можна вдаватися чи то сім’ї, чи політичній владі до переривання вагітності, як до дозволеного засобу регулювання народжуваності[25]. Заподіювання шкоди моральним цінностям у порівнянні із труднощами у економічній чи демографічній сферах, завжди буде більшим злом супроти спільного добра.

19. Дискусія про моральний аспект абортів супроводжується серйозними юридичними диспутами. Немає такої держави, у якій існуюче законодавство не забороняло б і не карало б за вбивство людини. Крім цього, в багатьох державах ця заборона і покарання поширюються і на окремі випадки свідомого нищення плоду шляхом аборту. Сьогодні широка громадськість вимагає пом’якшення цієї заборони. Існує широко розповсюджена тенденція, щоб якнайбільше зменшити кількість законів, які накладають обмеження, зокрема ті, що торкаються приватного життя. З метою обґрунтування такої тенденції наводять аргумент наявності у суспільному житті явища “плюралізму”. Хоч багато громадян, а особливо католики, засуджують аборти, інші, навпаки, признають їх законними, принаймні як менше зло. Але чому необхідно примушувати [їх] погоджуватися з цією думкою особливо в тих країнах, де вони становлять більшість? До того ж там, де існує така більшість, з кожним роком все важче стає контролювати виконання діючих там законів, що забороняють аборти. Цей злочин набув вже масового характеру, так що стало неможливим покарання в кожному конкретному випадку, а також трапляється, що навіть державна влада все частіше вважає за краще закрити очі на цю проблему. Проте слід наголосити, що збереження будь-якого чинного закону, який не виконується, завжди завдає шкоди самій владі і всьому державному законодавству. Треба однак зауважити, що нелегальне виконання абортів, до якого вдаються окремі жінки, несе серйозну небезпеку для можливої вагітності в

майбутньому, а часто ставить під загрозу їх власне життя. Навіть якщо законодавець і надалі продовжує вважати аборт злом, то чи може він у такому випадку не вимагати обмеження шкоди від нього?

20. Ті чи інші аргументи, які лунають з різних сторін, не є переконливими. Зрештою, від цивільного права ніхто не вимагає, щоб воно охоплювало усі можливі моральні проблеми або гарантувало покарання усіх провин. Право часто змушене толерувати менше зло, аби уникнути більшого. Водночас слід бути уважними до тих можливих змін, які запроваджуються з кожною зміною в законодавстві. Багато громадян відсутність у праві чітко зазначеного покарання за певний вид злочину можуть сприймати як мовчазний дозвіл на подібний вчинок. Так деякі вважають, що відсутність карних санкцій може дати підстави вважати, що законодавець вже більше не вважає переривання вагітності злочином проти людського життя, хоча вбивство людини і надалі залишається суворо караним злочином. Сам вибір між різними точками зору, чи нав'язування комусь своєї точки зору не є справою, яка б мала регулюватися правом, однак життя дитини передує будь-яким поглядам. Ніхто не має права покликатись на свободу поглядів для оправдання знищення цього життя.

21. Функцією закону є не ствердження того, що вже було зроблено, але створення сприятливих умов для покращення стану речей. Головним обов'язком держави є охорона прав кожної людини й оборона прав найслабших. Для цього держава повинна подбати про виправлення всіх несправедливостей. Не має потреби у законодавчому охопленні усіх видів справ, однак право не може протидіяти вищому і величнішому за усі людиною створені закони, закону природному, що було глибоко закарбоване Творцем у людському серці і є нормою, яку розум пізнає і безнастанно прагне більш адекватно сформулювати. Кожна людина повинна докласти зусиль, щоб це природне право краще збагнути, бо не є правильно його заперечувати. Людський закон може іноді відмовитися від покарання, але ніколи не може проголошувати чесним і справедливим те, що противиться природному закону, тому що вже сам факт такого спротиву є підставою, щоб з певністю стверджувати, що такий закон перестав бути законом взагалі.

22. Слід виразно зрозуміти, що б не було встановлено цивільним правом щодо цих речей, ніхто не повинен підкорятися законам, які самі по собі є аморальними, зокрема у випадку закону, який би узаконював аборти. Також не слід брати участі у компанії пропаганди на користь подібних законів, або голосувати за них. До того ж не слід бути причетними до процесу застосування подібних законів на практиці. Також, наприклад, недопустимо ставити лікарів і медсестер у такі умови, коли б їх примусово залучали до

виконання абортів, тобто, – змушували б їх зробити вибір між законом Божим і своїми професійними обов'язками.

23. Навпаки, закон повинен сприяти оновленню суспільства і створення в усіх його сферах таких життєвих умов, щоб завжди і всюди, почавши від найбільш незахищених суспільних верств, було можливим прийняти народжену на світ дитину відповідно до гідності людини. Слід проводити політику добре зорганізованої усесторонньої допомоги сім'ям, саодиноким матерям, надання субсидій на утримання дітей, наявність закону про позашлюбних дітей, а також розумно організувати процес всиновлення. Тобто, треба створити такі умови, щоб завжди можна було протиставити чесну і конкретну альтернативу абортам.

24. Завжди нелегко йти за голосом совісті відповідно до закону Божого. Однак не слід закривати очі на величину жертви і важких тягарів, яких це може вимагати. Іноді вимога вірності закону Божому вимагатиме героїзму. Тому слід наголосити, що шлях до правдивого гармонійного розвитку людської особистості полягає на сталій вірності своїй совісті, утвердженій у справедливості і правді. Понад усе треба заохочувати всіх, що можуть стати причетними до полегшення важкого життя багатьох мужчин і жінок, сімей і дітей, щоб допомогли їм розв'язати їхні проблеми, які часто видаються надзвичайно важкими, а то й з людської точки зору – безвихідними.

25. Християнський світогляд не може обмежити себе до земних меж життя, бо відомо, що в теперішньому житті готується інше життя, яке є настільки важливим, що все слід оцінювати у світлі цього життя[26]. Згідно з тією перспективою у земному житті не може бути абсолютного нещастя, яким не є навіть найбільш дошкульний біль: коли треба виховувати дитину із особливими розумовими і фізичними потребами. Тут йде мова про явно суперечливу (контрастну) оцінку, яку проголосив Христос: “Блаженні засмучені, бо будуть утішені” (*Мт 5:5*). Тому вимірювати щастя відсутністю смутку і злиднів означає відвернутися від Євангелії.

26. Проте це не значить, що можна залишатись байдужим до смутку і терпіння. Навпаки, кожна розважлива та розумна людина і, очевидно, кожний християнин, відповідно до своїх можливостей, повинен бути готовий вжити відповідні заходи, щоби запобігти цим нещастям. Саме цього вимагає закон любові, завданням якого завжди є встановлення справедливості. Оскільки аборт завжди буде неприйнятним і недопустимим вчинком, тому перш за все треба боротися з його причинами, а це вже вимагає відповідної політичної дії, зокрема у ділянці права. Одночасно треба впливати на мораль, яка побутує у суспільстві, а також усілякими способами надавати допомогу сім'ям, матерям і дітям. Так медицина

досягла вже великих успіхів в охороні людського життя, але можна сподіватися, що подібний розвиток і надалі триватиме у відповідності з покликанням лікаря – надавати якнайповнішу допомогу і підтримку життю людини, а не шкодити йому. Одночасно бажано, щоб через відповідні організації, а за їх відсутності – через палку християнську щедрість і любов, постійно розвивалася всебічна опіка і допомога людському життю.

27. Не можна успішно працювати у сфері моралі, якщо одночасно не ведеться боротьба на полі ідей. Не можна дозволяти, щоб такий спосіб мислення, для якого плідність виступає як зло, безперешкодно поширювався. Також ще не всі культури в однаковій мірі сприяють добробуту багатодітних сімей, які зустрічаються зі значно більшими труднощами, зокрема, у промисловій і міській цивілізації. Це привело до того, що Церква протягом останніх років раз у раз наполегливо навчала про “відповідальне батьківство”, як прояв справжньої людської і християнської розсудливості. Ця розсудливість не може бути справжньою, якщо не міститиме в собі щедрості. Вона повинна також бути позначена свідомістю того великого завдання, яким є співпраця з Творцем у передаванні життя, що дарує людському суспільству нових членів і нових дітей для Церкви. Фундаментальним завданням Христової Церкви – є турбота про життя і сприяння йому. Насамперед Церква думає про те життя, яке Христос приніс на землю: “Я прийшов, щоб мали життя – щоб достоту мали” (*Йо 10:10*). Всяке життя походить від Бога, а тілесне життя слід вважати необхідним початком. Гріх, що ввійшов у земне життя, примножив біль і ще важчою зробив смерть. Однак Ісус Христос, узявши на себе цей тягар, перетворив його, щоб терпіння і сама смерть стали для віруючих в Нього знаряддям воскресіння. Тому св. апостол Павло каже: “Гадаю-бо, що страждання нинішнього часу негідні майбутньої слави, яка має нам з’явитися” (*Рим 8:18*). А коли ми також прислухаємося до цього порівняння, то зможемо разом з ним додати: “Бо те, що одну мить триває, – наше легке горе, – готує нам понад усяку міру вічну славу” (*2 Кор 4:17*).

Верховний Понтифік Павло VI, папа Римський під час аудієнції 28 червня 1974 року передав цю Декларацію про скоєння абортів нижче підписаному Секретарю Святої Конгрегації з доктрини Віри, ратифікував і схвалив її, й наказав розповсюджувати.

Дано в Римі Святою Конгрегацією з доктрини Віри 18 листопада 1974 року, в день свята посвячення базиліки св. Петра і Павла.

Франьйо Кардинал Шепер — Префект

Джером Гамер — Титулярний архієпископ Лоріум, Секретар

Примітки:

1. Значну кількість єпископських документів на цю тему можна знайти в: Gr. Caprile, "Non Uccidere, II Magistero della Chiesa sull'aborto." Part II, p.p. 47-300, Rome, 1973.
2. "Regimini Ecclesiae Universae," III, 1, 29. Cf.: *ibid.*, 31 (AAS 59 [1967], p. 897). Свята Конгрегація з доктрини Віри розглядає питання, які стосуються віри і звичаїв.
3. "Lumen gentium," 12 (AAS 57 [1965], p.p.16-17). Дана Декларація не розглядає усі питання, які можуть виникнути стосовно абортів. Розглядати і дискутувати подібні питання – це завдання богословів. У ній мова йде лише про основні принципи, які б мали служити взірцем і скеруванням для подальших богословських роздумів, а також ще раз було підтверджено фундаментальні істини католицького віровчення для усіх християн.
4. "Lumen Gentium," 25 (AAS 57 [1965], p. 29-31).
5. Авторі Святого Письма не подають своїх філософських роздумів про те, коли починається людське життя, проте вони говорять про період перед народженням дитини як про предмет Божої опіки: Бог творить і формує людину у лоні матері своєю рукою, подібно як ливарник виливає форму (Пор.: Пс 118:73). Можливо, ця тема вперше виринула у Єремія 1:5. Також подібні думки знаходимо в інших текстах. Пор.: Іс 49:1-5; 46:3; Йов 10:8-12; Пс 22:10; 71:6; 139:13. Також в Євангелії від Луки: "Ось бо, як голос твого привітання залунав у моїх вухах, дитина з радості здригнулась у моїм лоні"(1:44).
6. «Повчання Дванадцятьох Апостолів», §2.2. – Переклад О.Кіндія. Див.: дипломна робота «Історичний коментар та переклад «Повчання Дванадцятьох Апостолів»». – ЛБА, Львів – 2000. – С. 28-29. В "Didache Apostolorum," edition Funk, "Patres Apostolici," V, 2. "The Epistle of Barnabas," IX, 5 вжито подібних висловів (cf.: Funk, I.e., 91-93).
7. Athenagoras, "A plea on behalf of Christians," 35 (пор.: PG. 6, 970: S.C. 3, pp. 166-167). Також дивись: "Epistle to Diogenus" (V, 6 Funk, o.c., I 399: S.C. 33), де сказано про християн: "Вони зачинають дітей, і не убивають плоду жіночої утробы."
8. Tertullian, "Apologeticum" (IX. 8 PL. 1, 371-372: Corp. Christ. 1, p. 103, 1, 31-36).
9. Canon 21 (Mansi, 14, p. 909). Пор. Синод в Ельвірі, canon 63 (Mansi, 2, p. 16) і синод в Анкірі, canon 21 (*ibid.*, 519). Див. також декрет папи Григорія III, який накладає міру покути на винних у цьому злочині (Mansi 13, 292, c. 17).
10. Gratian, "Concordantia Discordantium Canonum," c. 20, C. 2, q.[2]. В Середньовіччі часто посилалися на авторитет св.Августина, який з цього приводу написав таке в творі "De Nuptiis et Concupiscentiis," c. 15: "Іноді така жорстокість прийнятна в сексуальному житті: ця жорстока сексуальна поблажливість сягає так далеко, що людина вдається до приготування отрути, яка викликає безплідність. Якщо ж бажаний результат не досягається, то матір кладе край життю і викидає назовні плід свого лона, так що дитина помирає до початку звичайного життя, або ж вбиває дитину, яка вже жила в материнському лоні, до того як вона мала б народитися". (PL 44, 423-424: CSEL 33, 619. Cf. the "Decree of Gratian" q. 2, C. 32, c. 7.)
11. "Commentary on the Sentences," book IV, dist. 31, видержка з цього тексту.
12. Constitution "Effraenatum" in 1588 ("Bullarium Romanum," V, 1, pp. 25-27; "Fontes Iuris Canonici," I, no.165, pp. 308-311).
13. Dz-Sch. 1184. Див. також Апостольську Конституцію "Apostolicae Sedis" папи Пія IX (Acta Pii IX, V, 55-72; AAS 5 [1869], pp. 305-331; "Fontes Iuris Canonici," III, no. 552, pp. 24-31).
14. Енцикліка "Casti Connubii," AAS 22 (1930), pp. 562-565; Dz- Sch. 3719-21.
15. Висловлювання папи Пія XII були своєчасними, влучними і численними, так що їх слід окремо вивчати. У наведеному висловлюванні з доповіді папи перед Об'єднанням італійських лікарів ім. св. Луки цілісно сформульовано цей принцип: "Поки людина є невинною – її життя недоторкане, так що будь-яка дія безпосередньо спрямована на знищення життя, є недозвільною за умови, що таке знищення ставиться як ціль сама у собі, або служить засобом для досягнення певної цілі як у випадку життя на ембріональному рівні, чи в період зрілого розвитку, чи в останній фазі людського життя". (*Discourses and Radio-messages*, VI, 183ff).
16. Енцикліка "Mater et magistra," AAS 53 (1961), p. 447.
17. "Gaudium et spes," 51. Cf. 27 (AAS 58 [1966], p. 1072; cf. 1047).
18. Промова, "Salutiamo con paterna effusione," December 9, 1972, AAS 64 (1972), p. 737. Одним із свідчень на користь незмінності віровчення є Декларація Святої Столиці, яка засуджує прямий аборт (Denzinger 1890, AAS 17 [1884], p. 556; 22 [1888-1890], 748; Dz-Sch 3258).
19. Ця Декларація виразно обминає питання про момент одушевлення духовною душею [зародка людини]. Стосовно цього питання не існує однак традиції, подібно як не існує згоди щодо цього між самими церковними авторами. Одні вважають перші хвилини після зачаття моментом присутності душі, інші – момент нїдації яйцеклітини у матці матері. Однак справа вирішення подібної суперечки не є в компетенції природничих наук, оскільки питання існування безсмертної душі не входить до сфери їх досліджень. Це філософська проблема, з точки зору якої наше моральне твердження носить незалежний характер саме з двох причин: а) навіть коли припустити пізні одушевлення людського ембріону безсмертною душею, все-таки це вже є людське життя, яке готується і є покликане до поєднання із душею, оскільки все, що отримала природа дитини від батьків, є вповні довершеним; б) з іншого боку є підстави стверджувати, що присутність душі є можливою – і ніхто не може довести протилежне – для того, щоб перестерегти, що спроба позбавлення життя

ембріону включає в себе ризик вбивства людини, який не тільки є в стані очікування душі, але вже є власністю цієї душі.

20. Tertullian, вислів вже був згаданий у примітці 8.

21. Кардинал Villot, 19 жовтня 1973 року писав кардиналу Doerfner у справі захисту людського життя: "(Die Kirche) kann jedoch sur Behebung solcher Notsituationen weder empfangnisverhuetende Mittel noch erst recht nicht die Abtreibung als sittlich erlaubt erkennen" ("L'Osservatore Romano," German edition, October 26, 1973, p. 3). ("Однак Церква для усунення таких кризових ситуацій не може визнати морально дозволеними ні контрацептивні засоби, ні тим більше аборт").

22. Енцикліка "*Pacem in terris*." AAS 55 (1963), p. 267. Догматична Конституція "*Gaudium et spes*," 29. Промова папи Павла VI, "*Salutiamo*," AAS 64 (1972), 779.

23. "*Gaudium et spes*," 48: "Indole autem sua naturali, ipsum institutum matrimonii amorque coniugalis ad procreationem et educationem prolis ordinantur, iisque veluti suo fastigio coronantur." Також параграф 50: "Matrimonium et amor coniugalis indole sua ad prolem procreandam et educandam ordinantur."

24. "*Gaudium et spes*," 50-51. Павло VI, Енцикліка "*Humanae vitae*," 10 (AAS 60, [1968], p. 487).

25. "*Gaudium et spes*" 87. Павло VI, Енцикліка "*Populorum progressio*," 31: (Звернення до ООН) Address to the United Nations, AAS 57 (1965), p. 883. Іван XXIII, "*Mater et magistra*," AAS 53 (1961), pp. 445-448). Відповідальне батьківство передбачає вживання лише морально дозволених методів регулювання народжуваності. Cf. "*Humanae vitae*," [14] (ibid., p. 490).

26. Кардинал Villot, зокрема, писав таке до Світового Конгресу католицьких лікарів, який проходив у Барселоні 26 травня 1974 року: "Por lo que a la vida humana se refiere, esta non es ciertamente univoca, mas bien se podria decir que es un haz de vidas. No se puede reducir, sin mutilarlas gravemente, las zonas de su ser, que, en su estrecha dependencia e interaccion estan ordenadas las unas a las otras: zona corporal, zona afectiva, zona mental, y ese transfondo del alma donde la vida divina, recibida por la gracia, puede desplegarse mediante los dones del Espiritu Santo" ("L'Osservatore Romano," May 29, 1974).